An Tagala Mora

A Conceptual Framework of Mora-Based Phonology Adaptation in Tagalog.

Ad libertatem a coloniis. Mabuhay Katagalugan. Mabuhay Pilipinas.

Auctor

INTRODUCTION (INTORODUKUSYON)

Sa nakalipas na mga dekada, ang Tagalog o mga Katagalugan ay madalas na umaasa sa hangong mga baniyagang salita, karaniwan ay – Espanyol, Ingles, o Intsik. Baka nga habang nagbabasa ka, may makikita ka paring mga baniyagang salita, dahil sa pangangailan ng paggamit ng mga ito. Hindi mamatay sa patalim ang Tagalog, kundi sa kawalan ng mga salita. Habang ito'y mayaman, ang haybrilidad (linguistic hybridility) na ito ay mayroon paring ponetikong panibahagya (phonetic inconsistency), dahil dito, ang mga baniyagang salita na ginagamit sa Tagalog ay hindi makasunod sa indihinang ritmo (indigenous cadence).

An Tagala Mora (Ang Tagalog na Mora/The Mora-based Tagalog) ay lumilitaw bilang mungkahi para sa ponolohikong reporma (phonological reform) – hindi bagong wika, kundi isang morang regulasyong ponetiko (mora-based phonetic regulation) para sa Tagalog na:

1. Payamanin ang indihinang daloy nito (Preserve its native sounds flow).
2. Ginagawa nitong indihino ang tunog ng mga baniyagang salita.
3. Binubuhay at nababagay sa Baybayin.

The An Tagala Mora framework is not an attempt to intentionally replicate or adapt Tagalog to the structure of other mora-based languages, particularly Japanese. Instead, it seeks to revive Tagalog's native rhythm and sound system, reclaiming its cultural identity and reconnecting it to its roots as an Asian language, distinct from Western linguistic influences. This approach draws inspiration from the concept of moraic structure but is in no way an attempt to intentionally impose foreign elements onto the language. An attempt to effciently adapt Tagalog into almost original state of Baybayin (moraic), without much modifications such as 'krus-kudlit'.

Limitations of Existing Orthography and Phonology (Modern Tagalog)

- Madalas manghiram ng mga salita ang Tagalog mula sa banyaga na hindi akma sa tunog nito. Dahil dito, nawawala ang likas na ritmo ng pananalita at panulaan.
- Habang may mayamang balon ng katutubong wika, mas pinipili ng marami ang banyaga. Ang sariling salita'y tinatabunan ng pag-aakalang "mas moderno" ang banyaga.
- Ang Baybayin ay mayroong morang sistema, ngunit ang modernong Tagalog ay naligaw sa tinahak ng alpabetong banyaga. Ang daloy ay naputol, at ang espiritu ay humina.
- Ang Baybayin ay madalas ginagawang palamuti ng makabayan, ngunit hindi muling binibigyan ng tungkuling lingguwistiko. Isa itong katawan na walang hininga.

MECHANISM OF AN TAGALA MORA (MORA MEKANISIMO)

Pure Syllable (Pinong Silabaryo) (Pinonggo Silabaruyo/Pino Silabaruyo)

Katinig-patinig.

Lahat ng titik ay hindi puwedeng mag-isa. Puwera sa mga salitang mayroon o nagtatapos sa titik na 'n'.

Titik U

Gayunpaman, ang lakas ng tunog ng isang silabaryo ay maaaring hinaan sa pamamagitan ng patinig na ‘u’. Dahil sa puwede itong bigkasin ng mabilis at/na hindi ito magiging malakas. Hal. *Pilipinas* to *Pilipinasu.* Ito’y para panatilihin ang indihang tunog ng isang salita. Ito’y maaari ding magamit sa mga salitang mayroong titik na ‘g’ sa gitnang bahagi, *hal. Pagkakasama* > *Pagukakasama.* Iiwan nitong magisa ang titik na ‘g’ at ‘u’ na mahina bilang ‘pagtigil’ sa tunog (sound stopping).

Veiler (Lambong) (Lamubon) (Experimental, USE WITH CAUTION)

Ang diyakritikong ito ay maaaring tabunan ang indihang tunog ng isang salita. Ito’y isang tuldok sa gitna na nilalagay bago ang nais na titik. Kahit na hindi karaniwang ginagamit, ang diyakritikong ito ay may kakayahang hinaan/palambutin ang isang titik (lalo na sa mga salitang nagtatapos sa titik ‘l’).

Hal. *Nathaniel > Natsanie, at lambong sa L.*

- *Indihina (native). Natanye (l)*

Ang tunog ng ‘nye’ ay hindi mababago dahil ang Lambong ay maaari lamang mapatong sa nais na titik, sa kasong ito, ang titik na ‘l’.

'Ts' na tunog 'Ch' ay isa ng ulirang katinig (standard consonant), pero nasusulat parin ng T at S sa Baybayin.

Sound Adaption Method (Tunogo Pagukapagubagai)

‘Tinogo Adaputesyon/Adaputebelu’

Ang mga salitang nagtatapos sa ‘a’ o ‘ay’ ay maaaring maging ‘ai’. Ang paraang ito ay maaaring magamit sa mga kalagayang ‘Panganay’ > ‘Panganai’ para sa kinis ng ritmo at pagkapagbagay (adaptation) sa Baybayin. Ang paraang ito ay hindi lamang umiikot sa ‘ay’. Magagamit din ito sa mga kasong ‘Ilaw’ > ‘Ilao’. Maaari din itong gamitin sa mga kalagayang may kontraksyon (contraction), hal. *Salita’y* to *Salitai*

End Bridge Mora (Dulo Tulai Morae) (Experimental) (Practically replaced by Surgery Guidelines)

Ang mga salitang nagtatapos sa ‘ng’ ay maaaring mag tapos sa mga katinig na ‘g’. Ito’y ginagamit kaakibat ng ‘Kamubalo katinigo’ (Double Consonant, lit. *Twin* Consonant) upang maiba ang ‘g’ sa hulihang bahagi ng salita.

Halimbawa:

‘Galing(o)ga kaye’. Ang ‘kay’ ay tinog ‘kaey’ kaya ‘kaye’.

‘Galing(o)ga sa’

Galing(o)ga to/ito’

Hindi maaaring ilagay sa kasong katulad ng *pang-ukol* na ‘ng’ kasi nga ito’y sa mga salitang nagtatapos sa ‘ng’ lamang.

Middle Bridge Mora (MBM) (Gitnan Tulai Morae) (Experimental)

Isang bihirang morang insersiyon (moraic insertion) na nagaganap sa loob ng isang salita (hindi sa dulo), na ginagamit upang mapanatili ang integridad ng semantiko habang pinapanumbalik ang ritmong pagkakasundo (rhythmic harmony).

'Paikli' naging 'Pakikeli'

'Pakikeliin'

Double Consonant – Kambal Katinig (Kamubalo Katinigo)

Ang hugis-bilog na simbolong ito ay maaaring ialagay bago ang nais na titik. Ito ay nagbibigay diin sa titik. Halimbawa:

'Gabi' + 'Gabi(o)i' = Gabii

'Ihi' + 'Ihi(o)i' = Ihii

Galing + g + a = Bridge Mora 'galing(o)ga'

Pinggan = Ping(o)gan.

Hindi puwede ang Kambal Katinig sa mga kalagayang katulad ng:

Pangalan. Maiiba nito ang tunog at kahulugan ng salita. Ang 'nga' ay isang ulirang katinig (standard consonant) sa Baybayin.

Combination (Komobinesyon/Pagukakasama)

Ang paraang ito ay kayang pagsamahin ang mga syllabaryo. Halimbawa:

C or V + syllable = Combination

T + si = Tsi = Chi sound

T+si, nelasu = Tsinelasu

T+so, kolate = Tsokolate (Chococlate)

S+yo, syon = Sho sound. 'Intorodukusyon'

Surgery Guideline *(Former Bridge Mora)* 'Pamantayan Surihiya'

Naisip ko na ang pagbagay (adaptive) na pamamaraan (process) ng pagbabawas, pagbabago, o pagpapanumbalik ng ilang mga anyo ng Tagalog (lalo na ang mga pantukoy [determiner]) na may 'ng' upang iayon sa moraic na istruktura, nang hindi isinasakripisyo ang pangunahing kahulugan. Imbes na dagdagan ng titik na 'g' na sumisira ng kaunti sa kinis ng ritmo. Ito'y maaaring mangyari kahit na nasa gitnang bahagi ng salita ang 'ng' na tunog kung ito'y nagiisa (lone letter.)

Ang > An

Kung > Kun

Iyong > Iyon

Lone 'ng' = Na*ng*yayari > Nanyayari

Non-alone ‘ng’ = Pangungusap > *Pangungusapu (polished)*

‘Ang iyong gandai parang tala.’

Special Words (Tangin Salita)

‘Esepesyala Salita’

‘Ang’ naging ‘An’. (Pangtakda/ukol)(Determiner)

‘Ng’ naging ‘Ne’. (Pangukol)

‘Bakit’ naging ‘Bakite.’

‘Pagbalik’ naging ‘Pagbalikko’. Ginawa nitong bagay (adaptable) sa unang panauhang (first-person) kalagayan, 'Pagbalik ko' . Ito’y kaakibat ng ‘Double Consonant’; ‘Pagbalik(o)ko’.

‘At’ naging ‘Atta.’

‘Ata’ (I guess/think, et al.) naging ‘Atte.’

‘Tungo’ (to) ay puwede maging 'Tonu' (versatile), kung pormal: ‘Tunggo’ or ‘Patuno’ (may Surgical Guideline applied).

Titik becomes Titikka in effort to distinct the biological term 'tite'.

Shortening Method (Tunog paikli/Tunogo Pakikeli):

Na’to (pina-igising Na ito) naging Nat(o)to = Natto.

‘Dahil sa’ naging ‘Dasa’. Nagiging mas nakakasabay ito sa ritmo.

Lamang naging La(o)aman. Ang paglalagay ng Kambal Katinig (Kamubalo Katinigo) ay kailangan upang maiba ang tunog nito sa Laman (flesh).

Special Syllable(s) (Tangin Pantigo)

‘Esepesyala Pantigo’

N ay walang patinig, ito ay nakabatay sa kahulugan ng salita. Halimbawa:

Hangin. Maaaring masulat sa Baybayin ᜑ ng walang ‘krus-kudlit’.

Hindi espesyala pantigo:

Palang(o)gana.

Honorifics (Eminensya/Honoripiko/Pag(o)galan)

Ang ‘Po’ ay maaaring ilagay sa likod ng pangalan bilang karaniwang paggalang.

Halimbawa:

Isagani-*po*. Ito’y angkop lalo na kung tinatanong ng mas-nakakatanda.

Hiraya-*po*. *(Auctor) Okotoru-po.*

Ngunit kung kung simple/kaswal, maaaring gamitin ang mga halimbawa: Nanay, Tatay. Ate, Kuya, gusto kong tinapay.

Samanta-nai galing sa huling bahagi ng ‘Nanay’.

Makisigo-tai galing sa huling bahagi ng ‘Tatay’.

Hiraya-te galing sa huling bahagi ng ‘Ate’.

Isagani-*ya* galing sa huling bahagi ng ‘Kuya’.

Iba pa:

Isagani-to galing sa huling bahagi ng ‘Tito’.

Samanta-ta galing sa galing sa huling bahagi ng ‘Tita’.

Numerical (Numerikalu/Pagubilangga)

Binabago nito ang tunog ng mga bilang, upang maging moraic.

Isahan:

Isa (1)

Dalawa (2)

Tatolo (3)

Apata (4)

Lima (5)

Anima (6)

Pito (7)

Walo (8)

Siyami (9)

Samupu (10)

Sero/Wala/Bilogo (0)

Teen:

Kalagayang 11-19

Papalitan ng 'labi' and 'labing'.

Labi-isa, labi-dalawa, labi-tatolo...

Sampuan:

Matatanggal ang kontraksyon *'t* at 'na' sa mga bilang. Ito'y para pauntiin ang sukatang moraic sa bawat bilang:

Dalawa-pu-dalawa. (22) Tatolo-pu-tatolo. (33) Apata-pu-apata. (44) Lima-pu-lima. (55) Anima-pu-anima. (66) Pito-pu-pito. (77) Walo-pu-walo. (88) Siyami-pu-siyami. (99)

Sandaanan

Matatanggal ang 'ng' na tunog sa bawat sandaanan.

Isandaan-atta-isa. (101) Dalawandaan-atta-dalawa. (102) Tatolondaan-atta-tatolo. (103) Apatandaan-atta-apata. (104) Limandaan-atta-lima. (105) Animandaan-atta-anima. (106) Pitondaan-atta-pito. (107) Walondaan-atta-walo (108). Siyamindaan-atta-siyami. (109)

Pitondaan-atta-pito-pu-pito. (777)

Libo

Pinaghalong konsepto ng sampuan at sandaanan. Walang kontraksyon *'t* at 'ng'.

Isanlibo-atta-labi-isa. (1011) Dalawanlibo-atta-dalawa-pu-dalawa. (1022) Tatolonlibo-atta-tatolo-pu-tatolo. (1033) Apatalibo-atta-apata-pu-apata. (1044) Limanlibo-atta-lima-pu-lima. (1055)...

Pitonlibo-atta-pitondaan-atta-pito-pu-pito. (7777)

Libo (Sampuan)

Pinagsamasamang konsepto:

Labi-pitonlibo-atta-pitondaan-atta-pito-pu-pito. (17,777)

DEMONSTRATION (DEMONSUTERESYON)

Sa kabila ne moderenisasyon atta imipuluwensya ne banyagan wika, an atin pagukakakilanlan ai mananatili kun atin pahahalagahan an sarili natin kulotura atta pananalita. An wika ai puso ne bayan, atta an bayan ai hindi buo kun an puso nitoi tahimika.

'Sa kabila ng modernisayon at impluwensya ng banyagang wika, ang ating pagkakakilanlan ay mananatili kung ating pahahalagahan ang sarili nating kultura at pananalita. Ang wika ay puso ng bayan, at ang bayan ay hindi buo kung ang puso nito'y tahimik.'

Sa bawato henerasyon, mai hamon na kailangan pagatagumupayan upan mapanatili an atin pagukakakilanlan bilan isan bayan.

'Sa bawat henerasyon, may hamon na kailangang pagtagumpayan upang mapanatili ang ating pagkakakilanlan bilang isang bayan.'

Hindi sapat an salita laaman; an tunai na pagubabago ai nagusisimula sa gawa, sa malasakita, atta sa pagukakaisa.

'Hindi sapat ang salita lamang; ang tunay na pagbabago ay nagsisimula sa gawa, sa malasakit, at sa pagkakaisa.'

An kabataan an pagu-asa ne bayan, ngunite kailangan nila ne gabai upan magtagumpai sa isan mundon puno ne pagubabago.

'Ang kabataan ang pag-asa ng bayan, ngunit kailangan nila ng gabay upang magtagumpay sa isang mundong puno ng pagbabago. '

Sa gitna ne tekunolohiya atta gulobalisasyon, huwagu natin kalimutan an ugatu ne atin pagukatao.

'Sa gitna ng teknolohiya at globalisasyon, huwag nating kalimutan ang ugat ng ating pagkatao.'

Wikai hindi laaman kasankapan ne komunikasyon, kundi salamin ne atin kaluluwa atta kasayesayan.

'Wika ay hindi lamang kasangkapan ng komunikasyon, kundi salamin ng ating kaluluwa at kasaysayan.'

An atin kasayesayan ai puno ne sakeripisyo, tapan, atta, pagu-asa. Sa bawato, pahina nito, nariyan an puso ne bayan.

‘Ang ating kasaysayan ay puno ng sakripisyo, tapang, at pag-asa. Sa bawat pahina nito, nariyan ang puso ng bayan.’

Sa bawato salita ne atin wika, mai kasaman damdamin, ala-ala, at pagukatao.

‘Sa bawat salita ng ating wika, may kasamang damdamin, alaala, at pagkatao.’

An kulotura natin ai hindi isan dekorasyon – itoi batayan ne atin pagukatao atta pagukakaisa.

‘Ang kultura natin ay hindi isang dekorasyon—ito’y batayan ng ating pagkatao at pagkakaisa.’

‘Kun nais natin ipagulaban an atin kinabukasan, kailangan yakapin natin an atin pinagmulan.’

‘Kung nais nating ipaglaban ang ating kinabukasan, kailangang yakapin natin ang ating pinagmulan.’

An tunai na pagubabago ai hindi nanyayari sa salita laaman, kundi sa gawa atta paninindigan.

‘Ang tunay na pagbabago ay hindi nangyayari sa salita lamang, kundi sa gawa at paninindigan.’

CRITICAL LIMITATIONS AND PHILOSOPHICAL RESERVATIONS (CLPR)

1. Engineered, not Evolved

   Tagala Mora is a constructed linguistic framework. Though rooted in natural Tagalog phonology and cultural cadence, its deliberate restructuring means it lacks the organic evolution that living languages traditionally undergo.

2. Risk to Semantic Subtlety

   The simplification of determiners and phonetic smoothing (e.g., *"ng"* to *"n"*) may create ambiguity in certain contexts. Care must be taken not to sacrifice clarity for rhythm.

3. Accentual Adaptation Still Pending

   For full moraic realization, pronunciation must reflect mora timing—requiring systematic support from speech-language pathologists, educators, and trained speakers. Without this, Tagala Mora risks being only a visual reform.

4. Literary Displacement Risk

   Classical Tagalog literature and traditional forms like *tanaga*, *awit*, or *korido* may not align with the Tagala Mora rhythm. This system

does not intend to overwrite them but should coexist with and even enrich them.

5. Cultural Consent Is Crucial

   No matter how refined the system, its survival depends on acceptance. Linguistic revolutions are not won with logic alone, but with identity, love, and cultural pride.

6. Not for National Imposition

   Tagala Mora is not designed to replace current orthography or grammar by law. It is an artistic-linguistic initiative—a proposed alternative for those seeking rhythmic expressiveness and cultural strength.

7. Preserve Internal Foundations

   Existing structures, rules, and phonetic concepts within Tagala Mora must be respected and kept. Continuous revision is expected—but essential core logic must remain intact to ensure internal consistency and future integrity.

8. Avoidance of Flatlines

   Monotony in stress or pacing (*"flatlines"*) undermines the moraic heartbeat. Writers and speakers must remain mindful of balance in weight and intonation to prevent dry, lifeless expression. Tagala Mora is not simply rhythm—it is breath.

9. Linguistic Misinterpretation Guardrails (With respect.)

   While it adapts Tagalog to a moraic rhythm, it does so without mimicking the phonological patterning of any existing syllable-

timed language like Korean. The rhythm is mora-based, like Japanese, but localized to native Tagalog phonotactics and vocal behavior. Any resemblance is coincidental and not prescriptive. With all due respect and honour.

This section has digital grammatical refinement.

Wakas: Pambansang Pagsilang ng Tagala Mora

(Conclusion: The National Birth of Tagala Mora) With digital refinement.

From scattered syllables to sacred beats, Tagala Mora emerged not as a rebellion against the language— but as a remembering.

A remembering of the rhythm beneath Tagalog, the heartbeat behind its heritage, the subtle tempo lost in noise.

Built not by decree, nor by doctorate, but by hunger—hunger for structure, for beauty, for national identity reborn through mora. This system is not merely linguistic engineering. It is a call to the ears of a new generation:

"Listen—not just to the words—but to the weight they carry per breath."

What Tagala Mora Is:

1. A mora-based adaptation of Tagalog, designed for balance, poetry, and precision.
2. A restructuring of determiners, phonetics, and grammar into rhythmic clarity.

3. A linguistic offering, not a replacement—open to art, music, education, and cultural transmission.

What It Is Not:

- Not mandatory.
- Not a rejection of classical Tagalog.
- Not mimicry of foreign tongues.
- Not finished—*but alive*.

Its Soul:

Tagala Mora dares to speak in weight, not length. To write with breath, not brute force. To carve harmony into the way we say *An bayan ai atin.*

It is a living system. An open future. Carried by those who dare to speak beautifully again.

Wika ay di lang kasangkapan. Ito'y salamin ng ating kaluluwa. Language is not just a tool. It is the mirror of our soul.

This is the rhythm of the nation—not syllables in chains, but morae in freedom.

How could a nation stand with a paralysed tongue?

Strategem 14!

History class might be boring. Even so, you can learn from it, learning from the past can correct your present or even future decision. DON'T MAKE THE SAME MISTAKE.

Learning from the past does not mean you don't move on, you are just learning the same mistakes that can be in the current or in the future.

Although, remember also that knowledge may not be bought. But it still has costs.

With digital assistance,

Auctor Gabriel,

servant of God and country.

Viva Las Filipinas.

Fascination and Passion... And Boredom. To God be the Glory.

Now or never, to do or die not doing it.

Tetelestai!

Consummatum est!